

Anogenitale wratten kunnen een psychoseksuele belasting vormen

ZELFGEBRUIK PODOFYLLOTOXINE LEIDT TOT KLACHTEN OP GEZONDE HUID

Podofyllotoxine aanstipvloeistof is eerste keus bij medicamenteuze behandeling van anogenitale wratten. Patiënten moeten deze vloeistof zelf aanbrengen, maar ondanks de gebruiksinstructie lijken hier risico's aan te zitten. Bijwerkingencentrum Lareb ontving vijf meldingen van klachten op de gezonde huid rondom de wratten bij gebruik van podofyllotoxine aanstipvloeistof.

Auteurs

Leàn Rolfes en
Ellen Ederveen

Goede voorlichting belangrijk bij behandeling anogenitale wratten

Anogenitale wratten (condylomata acuminata) komen voor op de penis, in of rond de vagina en in of rond de anus. Ze worden in meer dan 90% van de gevallen veroorzaakt door een infectie met het humaan papillomavirus (HPV) type 6 of 11. Deze infectie is seksueel overdraagbaar. De wratten hebben een bloemkoolachtig oppervlak en zijn multifocaal. Meestal komen tussen de vijf en vijftien laesies tegelijk voor. De patiënt kan verder last hebben van klachten als pijn, jeuk, een brandend gevoel en soms ook afscheiding uit de vagina of plasbuis. Anogenitale wratten geven cosmetische klachten en kunnen bovendien een psychoseksuele belasting vormen. Er kan hierbij sprake zijn van schaamte, boosheid, depressieve gevoelens en een schuldgevoel [1]. Het merendeel (tot 90%) van de wratten verdwijnt spontaan in twee jaar tijd. Er kan gekozen worden om het spontane beloop af te wachten. Wanneer

een patiënt met anogenitale wratten behandeling wenst, wordt gekozen voor een medicamenteuze therapie, cryotherapie (het toepassen van extreme kou) of elektrocoagulatie [2].

Podofyllotoxine (crème 0,15%, oplossing in alcohol 0,5%) is eerste keuze bij medicamenteuze behandeling volgens de behandelstandaard van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG). Tweede en derde keus zijn respectievelijk imiquimodcrème (5%) en sinecatechinezalf (10%). De behandeling richt zich op het verwijderen van de wratten en niet op de HPV-infectie. De kans dat de wratten na behandeling terugkomen is groot [3].

Podofyllotoxine

Podofyllotoxine is bekend onder de merknamen Condyline (als aanstipvloeistof) en Wartec (als crème). Podofyllotoxine is het werkzame bestanddeel van podofyllinehars en wordt bereid uit plantenextracten. Het heeft een sterke antimetabole en cytolytische werking en zorgt daarmee voor necrose van de genitale wratten. Podofyllotoxine is sinds 1985 op de markt en alleen op recept verkrijgbaar [4]. De patiënt past deze behandeling zelf toe. Volgens de GIP-databank is het aantal gebruikers van podofyllotoxine de laatste jaren toegenomen. In 2014 ontvingen 25.461 patiënten ten minste één uitgifte, in 2018 was dit gestegen naar 30.733 [5]. Bij gebruik van podofyllotoxine volgens voorschrift kunnen lokale bijwerkingen ontstaan. De officiële productinformatie van Condyline vermeldt: "Roodheid met wat pijn en/of oppervlakkige ulceratie van het epitheel in het behandelde gebied is te verwachten, waarbij pijn kan optreden bij het opbrengen van Condyline". Deze bijwerkingen ontstaan doorgaans op de tweede of derde dag van de behandeling, wanneer necrose van de wratten begint, en zijn over het algemeen mild [4].

melding geslacht, leeftijd melder	gebruikt preparaat dosering indicatie	gemelde bijwerking(en)	latentietijd actie t.a.v. geneesmiddel afloop
A M, 30-40 jaar patiënt	Condyline 1 dosering genitale wratten	Er zijn zeer grote zweren ontstaan rondom de wrat. Vaseline beschermt niet voldoende.	3 uur gestopt hersteld
B M, 16-20 jaar patiënt	Condyline 1 dosering 2x/dag genitale wratten	Een deel van de voorhuid rondom werd wit en begon af te brokkelen. Een stukje van de huid op de eikel waar de vloeistof is aangebracht verdween.	3 dagen gestopt hersteld
C V, 20-30 jaar patiënt	Condyline 1 dosering 3x/dag genitale wratten	Huid rondom de wratjes is enorm beschadigd. Plassen doet pijn.	4 dagen niet van toepassing niet hersteld
D M, 20-30 jaar patiënt	Condyline 1 dosering 2x/dag genitale wratten	Verbranding van de huid rondom de wrat.	2 dagen dosering niet veranderd herstellende
E M, 20-30 jaar patiënt	Condyline 1 dosering 2x/dag genitale wratten	Het werd rood rondom de wratjes. Later kwamen er rode vlekken en een blaasje met pus.	3 dagen gestopt niet hersteld

Meldingen van klachten op de gezonde huid rondom de anogenitale wratten bij gebruik van Condyline.

De gebruiksinstructie van de aanstipvloeistof staat in de patiëntenbijsluiters van Condyline op verschillende plekken aangegeven [6]. In de sectie 'Hoe gebruikt u dit middel' staat dat contact met de gezonde huid vermeden moet worden: "(...), aangezien de gezonde huid door contact met Condyline sterk kan gaan irriteren of zweren". In de sectie 'Wanneer moet u extra voorzichtig zijn met dit middel' staat tevens dat de omliggende huid beschermd moet worden: "Condyline dient niet te worden aangebracht op gezonde huid of slijmvlies. U kunt gezonde huid of slijmvlies beschermen door een laagje neutrale crème, vaseline of zinkzalf aan te brengen op huid of slijmvlies rond de te behandelen wratten voordat u Condyline aanbrengt".

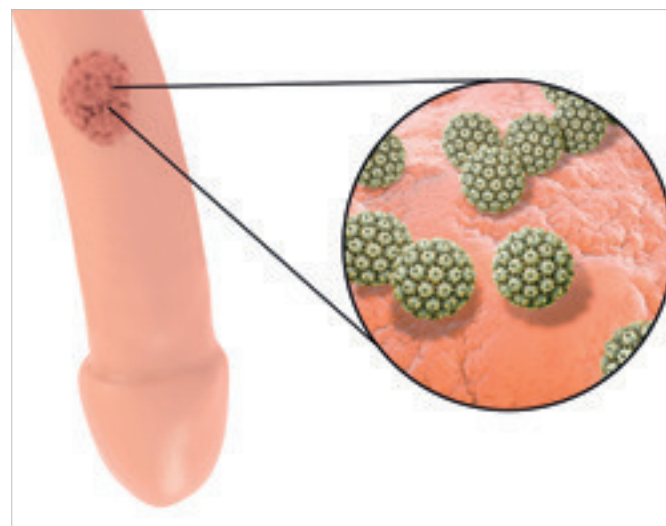
Gezonde huid aangedaan

Bijwerkingencentrum Lareb ontving vijf meldingen van klachten op de gezonde huid rondom de anogenitale wratten bij gebruik van Condyline (zie tabel). Bij de meeste meldingen ontstonden de klachten binnen enkele dagen na start van de behandeling. Bij één melding (A) is bekend dat de gezonde huid rondom de wrat is ingesmeerd, hierbij hielp vaseline niet, maar zinkzalf wel. Bij een andere melding (B) was de huid er omheen niet ingesmeerd. Deze patiënt geeft verder aan dat mogelijk meer Condyline is aangebracht dan de bedoeling was. In melding E is Condyline volgens voorschrift gebruikt. Bij de overige meldingen is onbekend of de omliggende gezonde huid was beschermd met neutrale crème.

De klachten werden door de patiënt als erg belastend ervaren. Zo geeft één patiënt aan dat het er zorgwekkend uitziet en veel pijn doet bij dagelijkse bezigheden. "Erge

pijn" wordt ook door een andere patiënt gemeld. Drie patiënten zijn gestopt met het gebruik van Condyline door het optreden van de bijwerkingen. Voor slechts één patiënt (E) is bekend dat de genitale wratten minder zijn geworden. Lareb heeft geen meldingen ontvangen van klachten op de gezonde huid bij gebruik van Wartec.

In de patiëntenbijsluiters van Condyline wordt wel gewaarschuwd dat contact met de huid rondom de wratten vermeden moet worden en dat wordt aanbevolen de gezonde huid te beschermen door het aanbrengen van vaseline

Anogenitale wratten hebben een bloemkoolachtig oppervlak en zijn multifocaal. Meestal komen tussen de vijf en vijftien laesies tegelijk voor.

Podofyllotoxine zorgt voor necrose van de anogenitale wratten

of zinkzalf. Maar deze informatie staat verspreid in de bijsluiter. Hierdoor wordt dit mogelijk niet altijd door patiënten gelezen. Bovendien is het de vraag of patiënten dit middel wel goed bij zichzelf kunnen toedienen. Het gebied rondom de genitaliën en anus is lastig te bereiken. Omdat de behandeling zich richt op de symptomen en niet op de HPV-infectie, bestaat de kans dat de anogenitale wratten terugkomen [3]. Patiënten kunnen podofyllotoxine daarom over een langere periode gebruiken (zie kader). Het is belangrijk dat patiënten goed worden voorgelicht over het gebruik van podofyllotoxine en dat ze de gebruiksinstructies goed doorlezen en opvolgen. Een neutrale crème of zalf kan zinvol zijn om de gezonde huid te beschermen. Eventueel kan de patiënt zich ook laten behandelen door de arts. ■

Leàn Rolfes is apotheker-epidemioloog en Ellen Ederveen is arts; beiden werken bij Bijwerkingencentrum Lareb.

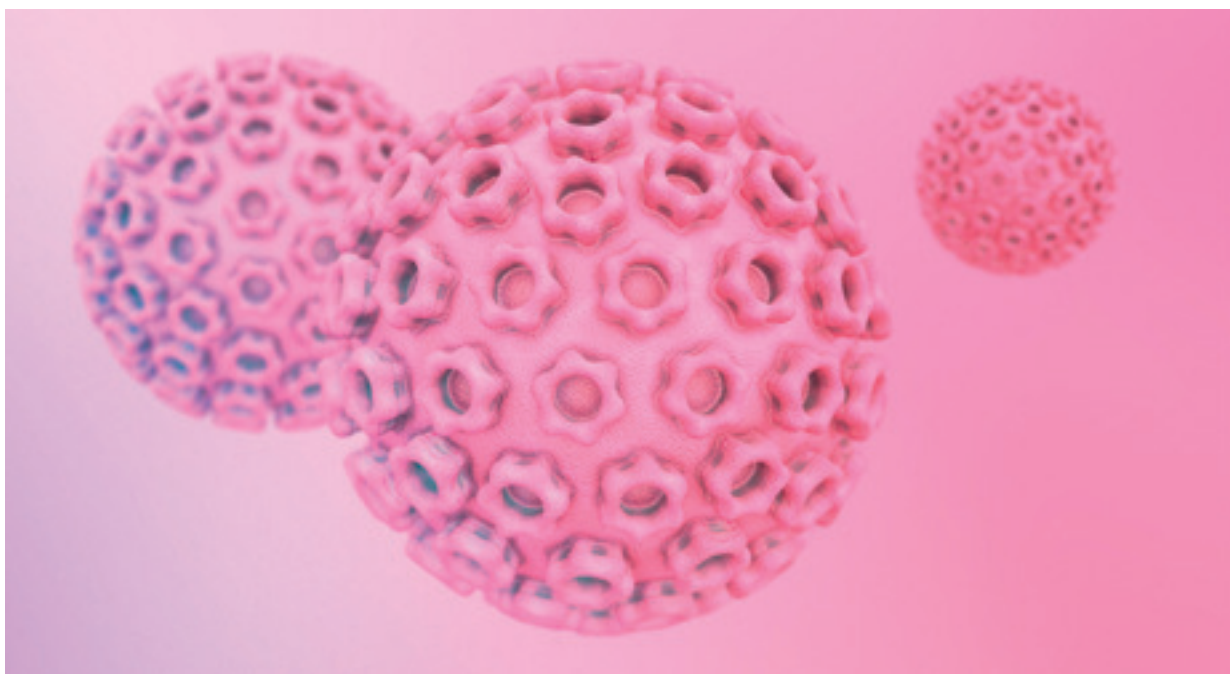
Zie voor de literatuurreferenties: pw.nl.

CASUS: GENITALE WRATTEN KOMEN STEEDS TERUG

Een 22-jarige man gebruikt podofyllotoxine (Wartec) voor genitale wratten. Twee dagen na start ervaart hij een nattende wond, waarbij hij aangeeft dat het bovenste deel van de huid kapot is. Het is bij deze casus niet bekend of het specifiek gaat om de huid rondom de wrat. Hij is gestopt met het gebruik.

Op het moment van melden (twee dagen na het optreden van de klachten) is de afloop onbekend. De man geeft aan dat hij de podofyllotoxine over een periode van tien maanden heeft gebruikt omdat de genitale wratten steeds terugkomen. Hij heeft het echter nooit langer dan drie weken achter elkaar gebruikt.

Het aantal diagnoses voor anogenitale wratten bij centra voor seksuele gezondheid in Nederland was in 2018 1314 (gebaseerd op geregistreerde consulten). Veruit het grootste deel van diagnoses van de genitale wratten werd gesteld bij de huisarts; in 2018 waren er naar schatting 42.000 diagnoses. De huisarts rapporteerde vaker genitale wratten bij mannen dan bij vrouwen (58% versus 42%) [7].

In meer dan 90% van de gevallen worden anogenitale wratten veroorzaakt door een infectie met het humaan papillomavirus (HPV)-type 6 of 11.